

Institut Europeu de la Mediterrània
Girona, 20, 5a planta · 08010 Barcelona
Tel. 932 449 855 · Fax 932 472 235
mhi@iemed.org · www.mhicongress.org

Polítiques d'Acollida

Organitza: *Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya*

Coordinadora: *Heike M. Martínez*

Participants:

- *Adela Ros, Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya*
- *Josep Palacios i Manuel,*
- *Fernando Miguel,*
- *Salwa L'Aouaji Gharbi, Intercultura*
- *Jean Bosco Botsho, Intercultura*
- *Rafael Crespo Ubero, Intercultura*
- *Carlos Clemente, Director General d'Immigració. Comunitat de Madrid*
- *Isabel Basterra, Treballadora social, Düsseldorf (Alemanya)*

Objectius:

1. Qüestions entorn al concepte i la pràctica de l'acollida dels immigrants / ciutadans nous
2. Qui ha de fer l'acollida? Què s'ha de definir com acollida? Què és la primera acollida? Quina durada ha de tenir? Quina és la seva finalitat? Què ha d'incloure? Com s'ha de fer?, etc.
3. Diferents models d'acollida existents: a nivell municipal, autonòmic i altres països europeus
4. El concepte de la interculturalitat com a fil conductor de l'acollida?

Resultats esperats:

1. Rellevància / importància del nivell municipal per l'acollida dels immigrants / ciutadans nous
2. L'autonomia individual com a eina de inclusió a la societat d'acollida
3. Reconeixement de drets i deures com a via per assolir una ciutadania multicultural
4. La necessitat de les polítiques d'acollida com a bona pràctica d'inclusió a llarg termini

Conclusions:

Relator: *Marc Dueñas*

Experiències pràctiques aportades

Exposició dels casos concrets mostrats al llarg de la sessió

[Vegeu més avall un resum de les intervencions dels diferents ponents]

Propostes en clau de futur

Temes de consens, qüestions no resoltes, propostes més acceptades

[Vegeu més avall els "Comentaris del relator"]

Adela Ros

Necessitat de fer un programa d'acollida integral per atendre les diverses situacions que es produeixen en el moment de l'arribada dels nous. Però des de les administracions públiques és difícil fer polítiques d'acollida, de recepció d'immigrants de cara a un present immediat; cal planificar partint de la realitat.

I la realitat és que l'any 2004 han arribat a Catalunya 25.000 persones, 3.000 persones al mes, tant als pobles com a les grans ciutats. Són quantitats moderades però constants i cal treballar bé des del començament la benvinguda per tal que les coses vagin bé més endavant. Els ajuntaments han fet un paper clau, alguns de forma modèlica, preveient les necessitats dels nouvinguts. També s'ha comptat amb el suport de les associacions de la societat civil.

En aquest context, es cada cop més gran la importància de les noves tecnologies, sobretot de la telefonia mòbil, per millorar la comunicació amb els nous habitants. S'està preparant una pagina web per facilitar la informació sobre els recursos existents.

El programa de primera acollida de la Secretaria per a la Immigració suposa pensar en una acollida integral, que porti vers una inserció laboral, fonamental, connectar oferta dels immigrants i demanda del nostre mercat de treball. Contribuir a fer persones autònomes, que no depenguin de les ajudes socials i de xarxes que sovint els impedeixen arribar més lluny. Facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana, fer-ne una llengua igualadora, generadora d'oportunitats. El govern de la Generalitat està destinant recursos per fer que això sigui possible en un futur proper (la Secretaria de Política Lingüística està fent un esforç important en aquest sentit).

Apostar per l'acollida vol dir també detectar necessitats dels nouvinguts, recollir informació rellevant i tenir-la en compte. Però la xarxa de primera acollida, ha d'estar formada per agents diversos, i no només per la Generalitat. Cal formar el personal dels ajuntaments i, si cal, augmentar els recursos dels ajuntaments en el camp de l'acollida.

Avui podem aprendre de les experiències dels països que fa anys que treballen l'acollida. I també veure com pot fer-se una acollida que sigui intercultural, que tingui en compte la realitat cultural dels nouvinguts.

Isabel Basterra

He estat els últims 34 anys a Alemanya, treballant en llocs molt diversos relacionats amb la immigració: tres anys d'experiència com a intèrpret d'empresa, figura tràgica, ambivalent, de cara a la galeria. També he treballat a Càritas i al municipi de la ciutat on visc, Düsseldorf. I he estat 10 anys a la confederació alemanya de sindicats. I tres anys en una ONG dedicada als refugiats.

A l'Estat espanyol encara hi ha temps per planificar, per preveure alguns dels problemes pels quals ha passat Alemanya. L'experiència alemanya en acollida no és una bona referència per a altres països. No hi ha hagut una política governamental d'integració com a tal. Hi ha hagut projectes concrets a nivell de municipis, d'ONG, d'esglésies, però tots ells molt puntuals i amb poc impacte.

Per política d'acollida entenc la primera fase de la política d'integració, i si les coses no es fan bé des del començament, després és molt difícil redreçar-les. A Alemanya han discutit durant 30 anys què és la integració i encara no n'han tret l'aigua clara.

La integració no ha de suposar que el nouvingut deixi totalment de banda la seva cultura d'origen, a la practica és impossible i tampoc no es pot fer per una qüestió de dignitat.

Distincions del cas alemany respecte del cas espanyol: la importància dels desplaçats d'origen alemany (tenen un tractament jurídic propi), la manca de temporers, etc. Els espanyols són només un 1,8% dels estrangers a Alemanya, i els turcs un 28%. Per tant, parla no parlarà del cas dels espanyols.

Diferents fases de la immigració a Alemanya:

Després de la Segona Guerra Mundial, es procedeix a reclutar treballadors a diversos països europeus (sobretot Itàlia i Espanya), per la manca de mà d'obra autòctona. No es va fer acollida, ni cap política d'integració, es creia que no feia falta. Segmentació dels serveis socials per països d'origen, fins al dia d'avui.

Des del 1973, crisi del petroli, puja l'atur i s'acaba la migració per motius laborals. Des d'aleshores, dos formes d'entrar al país: la reunificació familiar i els refugiats polítics. I també els nens que naixien de pares estrangers, que comptaven també com a estrangers. Es comença a parlar d'integració escolar, però no integració més general. Es deia que els estrangers s'havien d'assimilar, convertir-se en alemanys. Això va crear una segona generació desarrelada, que no se sentien ni alemanys ni membres de la seva comunitat d'origen.

Als anys 80 es va començar a parlar de reciprocitat en els esforços d'integració, però de manera superficial. Any 2000, Schroeder va prometre als empresaris alemanys reclutar informàtics estrangers molt qualificats per estimular el creixement d'aquest sector. Alhora, una comissió presidida per l'exministra Süßmuth va fer un informe molt bo per estudiar a fons el tema de la integració dels immigrants (reconeixent per primer cop que Alemanya és un país d'immigració), i fent al govern una sèrie de recomanacions interessants. Però la llei que es va fer després (es va aprovar el 31 de juliol del 2004, i entrarà en vigor el proper 1 de gener del 2005), la primera llei d'estrangeria d'Alemanya, no té res a veure amb l'informe i el govern no hi va incloure gairebé cap de les seves recomanacions. És una llei discriminatòria i molt restrictiva.

A partir de la nova llei, les mesures d'integració són bàsicament uns cursos de llengua alemanya i d'educació cívica. A aquells que no superin els cursos se'ls podrà denegar la renovació del permís de residència i, per tant, el permís de treball (encara que estiguin treballant en aquell moment).

Josep Palacios

*Comissionat pel Pla de Nova Ciutadania
Ajuntament de Mataró*

Els ajuntaments no tenen les competències per integrar els immigrants i tampoc els recursos associats a aquestes competències. Però ho han de fer per qüestions de voluntat política i de cohesió social i de convivència. És l'Estat qui controla les oficines consulars i elabora els contingents cada any i regula els fluxos de població. La Generalitat té responsabilitat en polítiques d'integració dels immigrants i els ajuntaments fan el que poden, amb una planificació de caire estratègic.

Dades concretes: el 2001 Mataró tenia 109.000 habitants i un 4,56% d'estrangers. Actualment hi ha 116.000 habitants, i un 12% d'estrangers (més de 13.000 persones). El creixement vegetatiu de la població és del 7% però l'arribada d'estrangers ha crescut un 200%. Més de 100 nacionalitats diferents (subsaharians, magrebins, xinesos, països d'Europa de l'est, etc.).

Eixos de la política de l'Ajuntament de Mataró: (a) processos de recepció i d'acollida; (b) assegurar la cohesió social i els drets de ciutadania.

(a) Hi ha una Oficina d'Informació a la Ciutadania (recurs universal) i una Oficina d'Informació a l'Estranger (recurs específic). Objectius: informació, cobertura d'urgències socials i instal·lació.

Punt d'inflexió, 1999-2000, augmenta molt l'arribada d'immigrants. L'Ajuntament ja no pot atendre amb qualitat tots els nous, la realitat sempre va per endavant. Es reforça la xarxa de suport integrada per organitzacions de la societat civil, que fa anys que també treballen la recepció i la integració, i que formen part del Consell Municipal per la Convivència.

També hi ha un Servei de mediació intercultural, no estrictament de traducció simultània.

(b) L'objectiu municipal és reforçar la cohesió social de tota la ciutadania, la corresponsabilitat, la cogestió i l'enfortiment del teixit associatiu. Per garantir tot això, aniria molt bé que s'elaborés un programa de recepció i d'acollida d'àmbit autonòmic i també estatal.

Carlos Clemente

Director general d'Immigració, Comunidad de Madrid

12% dels 5.700.000 habitants de la Comunidad de Madrid són estrangers. El problema és que molts són irregulars, i no els arriben les polítiques que hem anat desenvolupant. El 59% viuen a la ciutat de Madrid. Orígens molt diversos, sobretot llatinoamericans (Equador, Colòmbia, Romania, Marroc, etc.). El 55% són llatinoamericans, i aquesta proximitat cultural i lingüística facilita la seva integració. És una població jove i bastant ben qualificada.

L'assimilació ha estat un fracàs, cal integrar des del respecte als immigrants i sobretot des del respecte a la llei. Cal generar punts de trobada on la gent pugui enriquir-se de la diversitat de la població.

Política d'acollida comença a nivell municipal, en els centres de serveis socials, on es fa la primera acollida i es detecten les necessitats dels nous. I es fan les derivacions als serveis corresponents (habitatge, salut, laboral).

La gestió de tots els programes de la Comunidad adreçats als immigrants és en mans d'entitats privades, que són les que coneixen millor la complexa realitat de la immigració sobre el terreny.

Actualment hi ha en marxa diversos programes: programa d'intermediació per a l'arrendament de pisos; programa de treball amb immigrants nòmades, sobretot gitanos romanesos (se'ls ensenya les costums i lleis del país). Disposem d'un observatori (EFRIM?), que fa anàlisis de la realitat i actualitza constantment una guia de recursos per als professionals i els usuaris. Està previst que mediadors interculturals treballaran als ambulatoris i a les biblioteques. Altres programes i recursos: programa de violència de gènere en dones immigrades. També programa per a menors. I menjador per refugiats i demandants d'asil.

Ara s'està elaborant el nou pla d'actuació, que volem que sigui flexible, que es pugui anar adaptant a les necessitats canviants del món de la immigració.

Fernando Miguel Fernández

Forum - Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, Utrecht (Països Baixos)

En català, el nom del Forum és Institut Nacional de Desenvolupament Multicultural, associació subvencionada pel ministeri de Justícia i amb seu a Utrecht. Línies de treball: immigració, integració, interculturalitat, cohesió social, etc.

Dades: als Països Baixos, el 19% de la població són immigrants (sobre un total de 16 milions d'habitants). Un 48% dels habitants d'Amsterdam són estrangers, de 174 nacionalitats diferents (com a Madrid), cosa que complica la gestió municipal (per exemple, són molts grups demanant locals per reunir-se). L'any 2004, per primera vegada des de 1960, el saldo migratori és negatiu.

Als Països Baixos, quan un immigrant arriba a una localitat, l'ajuntament corresponent li envia una carta per tal que es vagi a empadronar, i se li facilita la informació bàsica per situar-se en el seu nou context. El paper dels ajuntaments és clau.

Fases polítiques migratòries: (a) anys 50-60, arribada de treballadors, considerada temporal, per tant no calien mesures d'integració; (b) anys 70, mesures adreçades a grups concrets, antigues colònies (moluquenys, surinamenys, antillans, etc.): programes per preservar la seva llengua i cultura. (c) Anys 80: desenvolupament d'una política de minories ètniques, amb la intenció d'assolir una integració plena dels immigrants; també es discuteix la possibilitat que votin a les eleccions municipals. (d) Anys 90: debat entre experts sobre integració, endegat pel ministeri de l'Interior. Comissió Bolckenstein, formada a petició del partit socialista, per avaluar la integració de les minories a Holanda en els últims 30 anys. L'informe final deia que els resultats no són tan dolents com poden donar a entendre la premsa i els partits polítics. El govern ha acabat adoptant bona part de les mesures proposades per la comissió. (e) A partir de l'any 2000, es produeix el cas Pim Fortuyn: és expulsat del seu partit per les seves crítiques a l'Islam i les seves afirmacions xenòfobes, funda un partit propi, és assassinat i el seu partit guanya les eleccions; el nou govern només dura sis mesos.

El govern actual adopta una política d'immigració més restrictiva, i disminueix el nombre de refugiats polítics. I es dóna molta importància a la integració en la societat (cursos de llengua neerlandesa i d'orientació social), amb la qual cosa la segona llengua i la cultura d'origen passen a un segon terme.

Els municipis adquireixen major protagonisme i responsabilitat en la integració dels immigrants: descentralització politicoadministrativa i majors pressupostos. Gestionen els programes obligatoris d'acollida per als nouvinguts (programes de barri).

A nivell social, hi ha discursos que desvaloritzen la imatge dels estrangers, especialment després de l'11-S i l'11-M (els immigrants de religió musulmana, sobretot els magrebins, són vistos de forma negativa).

La llei d'immigració (WIN, 1998) obliga als nouvinguts que es vulguin quedar al país a presentar-se al seu ajuntament per tal de fer una prova de llengua neerlandesa i de coneixement de la societat. Si s'estima que el nivell és insuficient, l'immigrant haurà de fer un curs de ciutadania (els ciutadans procedents de països membres de la UE, no han de passar per aquest filtre). Aquests cursos, que duren unes 600 hores, són de llengua i d'orientació social, però també d'orientació laboral i de formació professional (els cursos es fan normalment en locals municipals i de la regió).

Amb la "nova WIN", els nouvinguts poden triar ells l'institut on van a seguir els cursos. Els ajuntaments perden la direcció del procés i el contacte directe que tenien amb els immigrants; també perden els coneixements que havien anat acumulant (i es destrueixen llocs de treball). L'immigrant adquireix més autonomia i se'l fa responsable del seu itinerari (però s'ha de pagar els cursos de la seva butxaca; abans se'n feien càrrec els ajuntaments).

De la nova llei s'ha dit que no està clar si serveix per integrar millor als immigrants o bé per impedir la seva entrada al país.

Rafael Crespo

Intercultura – Centre pel diàleg intercultural de Catalunya

En societats pluriculturals com la nostra, l'acollida intercultural es fonamental si es tracta de conviure, no només de cohabitar.

Segons el diccionari, el terme acollir també implica acceptar. Però normalment es considera als nouvinguts com agents passius, sense cap contingut, i tenen moltes coses a aportar. En arribar a la nostra societat, ells pateixen un xoc cultural, que també pateixen algunes persones autòctones, que han vist com el seu barri i la seva escala de veïns s'anava transformant de manera radical en el decurs dels últims 10-15 anys.

Tot i que es diu sovint que l'Estat espanyol ha passat de ser un país emissor d'emigrants a ser un país receptor d'immigració, això no ens ha de fer oblidar que nosaltres també hem estat immigrants, o fills i nés d'immigrants (importància dels emigrants retornats, els "indianos" a Catalunya).

Reconeixement, tema clau. Molta gent de la població autòctona té el sentiment de sentir-se superior als nouvinguts: creu que forma part d'un país ric i desenvolupat, i que els immigrants venen de països pobres i subdesenvolupats; per tant, què li poden aportar? Però els immigrants poden aportar tot el seu saber i la seva experiència, que pot enriquir la societat receptora. Cal que aquesta capacitat els sigui reconeguda de forma explícita.

Abans d'acollir l'altre potser també cal preguntar-li com vol ser acollit. Una gran majoria dels cooperants catalans, en tornar dels seus projectes de desenvolupament a països del Sud, comenten que allò que més els ha impressionat de la gent que han conegut ha estat la seva hospitalitat, la seva capacitat d'acollir-los. Però sabem acollir, acceptar, els que arriben al nostre país? O és un saber que hem anat perdent?

Els agents de la primera acollida poden ser molt diversos, però el primer agent sol ser la pròpia comunitat del nouvingut. Per exemple, els oratoris musulmans fan una gran feina d'acollida, com feien abans al seu dia les parròquies catòliques (en temes com l'allotjament, la feina, etc.). Però també han de fer feina d'acollida les associacions de veïns, de dones, de joves, recreatives i culturals, etc. No s'ha d'empènyer els immigrants exclusivament cap als serveis socials públics, cosa que els identifica com a consumidors de serveis i com a competidors dels usuaris autòctons.

Comentaris del relator

No sembla que el concepte "política de primera acollida" estigui gaire clar. En tot cas, no sembla que hi hagi consens sobre el seu contingut per part dels ponents. Pot ser considerat el primer pas, el primer graó, de la política general d'integració de l'immigrant, però no sembla que tingui una personalitat pròpia, un contingut autònom.

Atenent a la posició des de la qual parlen els ponents, les intervencions de la sessió "Polítiques d'acollida" podrien ordenar-se així:

- Aportació de l'experiència de dues administracions públiques de l'Estat espanyol, una d'àmbit autonòmic (la Comunidad de Madrid) i una d'àmbit municipal (l'Ajuntament de Mataró).
- Aportació de l'experiència de tres organitzacions de la societat civil: una dels Països Baixos (molt vinculada a l'administració de l'Estat), una d'Alemanya i una altra de Catalunya.

Les quatre primeres ponències han aportat experiències concretes, mentre que l'última ponència (la de Rafael Crespo) ha consistit a presentar una proposta de caire metodològic: la importància de la perspectiva intercultural en la primera acollida (tant per part de les institucions com de les organitzacions del tercer sector i, en definitiva, de la societat en general).

1. En l'experiència de la Comunidad de Madrid, tal com ha estat presentada, la primera acollida i la integració més general i continuada es confonen: no sembla haver-hi un espai específic per a l'acollida. I els programes endegats se centren en fer passar els immigrants pels recursos de serveis socials públics. Presència majoritària d'immigrants "culturalment propers" (Amèrica Llatina i Europa de l'Est). Actuació en l'àmbit municipal però les entitats gestionen els programes socials.

2. L'experiència de Mataró compta amb recursos de primera acollida (informació, urgències i facilitats per a instal·lar-se) i amb una xarxa d'entitats de la societat civil que col·laboren estretament en la política municipal adreçada als immigrants (coordinació en el Consell Municipal per la Convivència). Presència majoritària de magrebins i subsaharians.

3. L'experiència dels Països Baixos, la que potser aporta més informació, ha passat per diverses fases, algunes més obertes i centrades en el respecte de la cultura del nouvingut (anys 80, "model multicultural"), i d'altres més restrictives i centrades en l'aprenentatge obligatori de la llengua neerlandesa i en el coneixement de la societat (com passa actualment, "model integració forta"). Percentatge molt elevat de població immigrada (gairebé un 20% a nivell estatal). El nivell municipal ha estat clau, però recentment ha perdut importància en el seguiment dels cursos dels immigrants (fonamental per renovar el permís de residència). Opinió pública sembla força refractària als nouvinguts. El ponent ha afirmat que als anys 90 (fins que va aprovar-se la llei WIN el 1998), es va experimentar amb diferents projectes d'acollida, però no ha aportat més informació: seria interessant saber en què van consistir els experiments i quins resultats van aportar.

4. L'exemple alemany ha estat presentat de forma força negativa: la classe política alemanya ha tardat 50 anys a reconèixer que Alemanya és un país d'immigració, i –en tot aquest període 1945-2000– el govern de l'Estat ha fet pocs esforços per endegar polítiques d'acollida i d'integració serioses. Hi ha uns 7 milions d'estrangers (dels quals els turcs suposen un 28% i els ciutadans de països membres de la UE un 25%). Un cop adoptada (per primer cop) una llei d'estrangeria a l'any 2004, aquesta ha resultat ser força restrictiva i discriminatòria. No ha quedat gaire clar el paper dels Länder i dels municipis.

5. La ponència del representant d'Intercultura ha volgut trencar una llança a favor d'adoptar la perspectiva intercultural a l'hora de dissenyar una política de primera acollida. La idea seria tenir en compte que en una societat pluricultural com la catalana cal promoure –des del primer moment– el diàleg, el respecte mutu i el reconeixement de les mútues capacitats entre immigrant i autòcton. Això vol dir bàsicament que una acollida intercultural ha d'anar més enllà de la informació sobre recursos i serveis, i que els agents que l'han de fer possible són tots els membres de la societat (des de les institucions fins a les organitzacions de la societat civil i als grups informals).

Al final, han quedat alguns interrogants sense resposta: Quan dura la primera acollida? Quina és la seva finalitat? Quins són els seus elements clau? Quan es passa del graó de l'acollida al graó de la integració social?